

PODSUMOWANIE

- zgodnie z *art. 55 ust. 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2016 poz. 353.)*, zwanej dalej „*ustawą ooś*”,

zawierające uzasadnienie wyboru przyjętego Programu wieloletniego na lata 2017-2028 pod nazwą „*Utrzymanie morskich dróg wodnych w rejonie ujścia Odry w latach 2017-2028*” w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych, a także informację, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione:

- ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko,
- opinie właściwych organów, o których mowa w *art. 57 i 58 ustawy ooś*,
- zgłoszone uwagi i wnioski,
- propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

Ul. Wąska 13; 71-415 Szczecin
tel: 091 444 15 15; fax: 091 444 15 13
www.wb.usz.edu.pl

ul. Langiewicza 28/23; 70-263 Szczecin
tel./fax.: 91 484 33 27; kom: 604 791 019
www.molenda-srodowisko.eu

Szczecin, maj 2016 r.

1. Uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych.

W trakcie prac nad prognozą oddziaływania Programu na środowisko powstały dwa warianty Programu, różniące się liczbą ujętych w nich torów wodnych.

- **Wariant I.** Jest to pierwotny wariant Programu, który obejmował wszystkie tory przedstawione w tabeli 2 oraz dodatkowo tor na Starej Świnie, który z ostatecznej wersji programu został usunięty. Ponadto w Programie występowały zapisy o rozbudowie i utrzymaniu pól refulacyjnych, a w załączniku 1 do Programu pojęcie „Realizacja” obejmowało: nadzór przyrodniczy, monitoring środowiska i inne koszty związane z ochroną przyrody, obsługą prawną, realizację inwestycji w tym: przygotowanie terenu budowy, budowę i rozbudowę pól refulacyjnych, budowli regulacyjnych i umocnień brzegowych, roboty pogłębiarskie i refulacyjne, nadzór inwestorski i nadzór autorski.
- **Wariant II.** Wariant ten różni się od poprzedniego wyłączeniem z Programu toru na Starej Świnie, zmianą zapisów dotyczących pól refulacyjnych i doprecyzowaniem pojęcia „Realizacja” w załączniku 1 do Programu. Z uwagi na szczególne walory środowiskowe akwenów w otoczeniu toru wodnego na Starej Świnie (Woliński Park Narodowy), jak również ze względu na brak faktycznych potrzeb pogłębiarskich w tym rejonie (tor jest wykorzystywany wyłącznie przez małe jednostki rybackie i sportowe), tor ten został wyłączony z Programu. Skorygowano zapisy dotyczące rozbudowy i utrzymania pól refulacyjnych w ten sposób, że rozbudowę zastąpiono modernizacją (ze wskazaniem, że nie będzie się ona wiązała z powiększeniem obszaru pola refulacyjnego). W załączniku 1 do Programu doprecyzowano pojęcie „Realizacji”, które ostatecznie obejmuje ewentualny nadzór przyrodniczy i monitoring środowiska oraz inne koszty związane z ochroną przyrody, obsługą prawną, modernizację pól refulacyjnych, roboty pogłębiarskie i refulacyjne. Wariant został ostatecznie wypracowany w kwietniu 2016 r., po uzyskaniu opinii Generalnego Dyrektora Ochrony środowiska z dnia 20.04.2016 r., znak: DOOsoos.410.4.2016.JP.

Jako korzystniejszy dla środowiska wskazano Wariant II, w którym przewidziano prace na mniejszej liczbie torów wodnych. Za wyborem wariantu II przemawia już sam fakt zmniejszenia obszaru prowadzonych prac i potencjalnych oddziaływań. Najważniejszym argumentem nie jest jednak zmiana ilościowa lecz jakościowa terenów narażonych na potencjalne oddziaływania wynikające z realizacji Programu.

Tor na Starej Świnie był torem przecinającym tereny o dużych walorach przyrodniczych. Trasa tego toru na odcinku ok. 3,8 km prowadziła przez obszar Wolińskiego Parku Narodowego, a na kolejnych 3,8 km biegła w bezpośrednim sąsiedztwie jego granic. Praktycznie na całej długości toru zidentyfikowano zagrożenia dla ptaków w okresie lęgowym lub pozalęgowym, a w okolicach przewężenia między Zalewem Szczecińskim a Wickiem Wielkim zagrożenie dla pokładów racicznicy zmiennej, stanowiącej bazę pokarmową bentofagów nurkujących. Choć przewidywano, że przy zastosowaniu działań minimalizujących negatywne oddziaływania realizacja Programu nie wpłynie negatywnie na stan ochrony przyrody, to wyłączenie toru na Starej Świnie z pewnością jest rozwiązaniem korzystnym dla środowiska.

2. Uwzględnienie ustaleń zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko.

Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji programu zaproponowane zostały w rozdziale 8 Prognozy. Rozwiązania te zostały przedstawione poniżej.

Tor wodny Świnoujście-Szczecin

- Pogłębianie toru na odcinku: od skrzyżowania z torem podejściowym S do Trzebieży do 2 km na północ od wyspy Chełminek, prowadzić należy poza okresem 15 kwietnia – 30 czerwca, w celu uniknięcia negatywnego oddziaływania na ostatnie tarliska parposza.

Tor podejściowy do Nowego Warpna

- W okresie maj – wrzesień pogłębianie toru na odcinku od 8,4 do 9,9 km (licząc od toru Świnoujście-Szczecin), można prowadzić wyłącznie w porze dziennej, z wykorzystaniem pogłębiarek ssących nasiębiernych, które nie emitują hałasu większego, niż inne statki podobnej wielkości, w celu uniknięcia negatywnego oddziaływania na ptaki w okresie pozalęgowym.
- W okresie sierpień – luty pogłębianie toru na odcinku około 1 km od Łysej Wyspy prowadzić można wyłącznie w porze dziennej, z wykorzystaniem pogłębiarek ssących nasiębiernych, które nie emitują hałasu większego, niż inne statki podobnej wielkości, w celu uniknięcia negatywnego oddziaływania na ptaki w okresie lęgowym.

Tor podejściowy do Lubina, Wapnicy i Zalesia

- Pogłębianie toru na odcinku od 1,4 do 1,8 km od Zalesia, należy prowadzić z wykorzystaniem pogłębiarek ssących nasiębiernych, które nie emitują hałasu większego, niż inne statki podobnej wielkości, w przeciwny razie należy prowadzić je w możliwie krótkim czasie, najlepiej we wrześniu – tj. po lęgach a przed szczytem ptaków nielęgowych, gdyż jest to miejsce newralgiczne dla stwierdzonych tam ptaków.
- W okresie sierpień – luty pogłębianie toru na odcinkach: od 0 km do 1,4 km od Zalesia oraz od 1,8 km do 5 km od Zalesia można prowadzić wyłącznie w porze dziennej, z wykorzystaniem pogłębiarek ssących nasiębiernych, które nie emitują hałasu większego, niż inne statki podobnej wielkości, w celu uniknięcia negatywnego oddziaływania na ptaki.

Tor podejściowy „N” do Trzebieży, kanał przelotowy w porcie Trzebież, tor podejściowy „S” do Trzebieży

- Pogłębianie torów prowadzić należy poza okresem 15 kwietnia – 30 czerwca, w celu uniknięcia negatywnego oddziaływania na ostatnie tarliska parposza.
- W okresie maj – wrzesień Pogłębianie toru podejściowego „S” do Trzebieży na odcinku 0,85 do 1,5 km od toru wodnego Świnoujście-Szczecin można prowadzić wyłącznie w porze dziennej, z wykorzystaniem pogłębiarek ssących nasiębiernych, które nie emitują hałasu większego, niż inne statki podobnej wielkości, w celu uniknięcia negatywnego oddziaływania na ptaki w okresie pozalęgowym.

Tor podejściowy do Stepnicy

- W okresie maj – wrzesień pogłębianie toru na odcinku od 0,5 do 2,3 km od przystani Stepnicy można prowadzić wyłącznie w porze dziennej, z wykorzystaniem pogłębiarek ssących nasiębiernych, które nie emitują hałasu większego, niż inne statki podobnej wielkości, w celu uniknięcia negatywnego oddziaływania na ptaki w okresie pozalęgowym.

Tor podejściowy do Wolina,

- W okresie maj – wrzesień pogłębianie toru na odcinku 3,2 do 11,3 km od toru podejściowego do Lubina, Wapnicy i Zalesia można prowadzić wyłącznie w porze dziennej, z wykorzystaniem pogłębiarek ssących nasiębiernych, które nie emitują hałasu większego, niż inne statki podobnej wielkości, w celu uniknięcia negatywnego oddziaływania na ptaki w okresie pozalęgowym.

Tor podejściowy Dziwnów-Zalew Kamieński-Wolin

- W okresie wrzesień – luty pogłębianie toru na odcinkach: od Wolina do Darzowic (1,4 – 4,3 km od mostu w Wolinie) i w okolicach Jarzębowa (5,8 – 8,5 km od mostu w Wolinie), można prowadzić wyłącznie w porze dziennej, z wykorzystaniem pogłębiarek ssących nasiębiernych, które nie emitują

hałasu większego, niż inne statki podobnej wielkości, w celu uniknięcia negatywnego oddziaływania na ptaki w okresie lęgowym.

Wskazane rozwiązania zostały zaakceptowane przez Urząd Morski w Szczecinie, nie zostały jednak umieszczone w treści Programu.

3. Uwzględnienie opinii właściwych organów, o których mowa w art. 57 i 58 ustawy o oś

Główny Inspektor Sanitarny w piśmie z dnia 09.03.2016 r., znak: GIS-HŚ-NS-4311-11/EN/16 nie zgłosił uwag do zakresu i szczegółowości projektu Programu wieloletniego pod nazwą „Utrzymanie morskich dróg wodnych w rejonie ujścia Odry w latach 2017-2028” oraz prognozy.

Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska w opinii z dnia 20.04.2016 r., znak: DOOsoos.410.4.2016.JP, wniósł uwagi do prognozy i projektu programu. W poniższej tabeli zestawiono uwagi, które zawierała ww. opinia oraz fakt ich uwzględnienia bądź nieuwzględnienia z podaniem uzasadnienia.

Tabela 1. Uwagi Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska wraz z uzasadnieniem ich uwzględnienia lub nieuwzględnienia.

*N – nieuwzględniona U - uwzględniona

Lp.	Treść uwagi	Stanowisko N/U*	Uzasadnienie
1.	Str. 126-130: Fakt, że „pogłębiarskie prace konserwacyjne na torach wodnych wykonywane są corocznie, więc wdrożenie Programu nie wprowadzi w tym zakresie żadnej zmiany jakościowej” (tabela 26) nie ma znaczenia z punktu widzenia analiz i wniosków, jakie powinny być przedstawione w prognozie. Wszelkie prace objęte Programem powinny być ocenione z jednakową uwagą. Obowiązujące przepisy prawa nie dają możliwości odmiennego traktowania oddziaływań „nowych” oraz będących skutkiem kontynuacji wcześniejszych działań.	N	Autorzy ponownie przeanalizowali tekst Prognozy i pragną zwrócić uwagę, że w przytoczonym przez GDOŚ fragmencie stwierdzono jedynie fakt, że wdrożenie Programu nie wprowadzi istotnych zmian jakościowych. Konkluzja ta nie skutkowałą zaniechaniem dogłębnej analizy wszystkich oddziaływań, niezależnie od tego, czy uznano je za „nowe” czy będące skutkiem kontynuacji wcześniejszych działań. Pogłębiarskie prace konserwacyjne, do których odnosi się uwaga zostały dogłębnie przeanalizowane w rozdziale 5 Prognozy, którego znaczna część dotyczy właśnie tego etapu prac, np. usunięcie osadów, spadek przezroczystości wody, hałas, sztuczne oświetlenie.
2.	W prognozie przedstawiono wyłącznie działania minimalizujące negatywny wpływ założeń Programu na środowisko na etapie jego realizacji. Środki łagodzące w trakcie pogłębiania torów wodnych zostały zaproponowane ze względu na możliwość płoszenia ptaków (w okresie lęgowym i poza nim) oraz płoszenie parosza z miejsc jego tarła. Należy zgodzić się z Autorami prognozy, iż na obecnym etapie trudno przewidzieć znaczenie, zasięg, skalę oraz inne istotne parametry pewnych oddziaływań, dotyczy to np. skutków uwalniania związków zdeponowanych w dnie, czy negatywnych oddziaływań na ptaki i ryby związanych ze zwiększeniem intensywności ruchu żeglugowego, np. hałasem i falowaniem. Autorzy prognozy wskazują, że określenie wpływu tych oddziaływań będzie możliwe dopiero na etapie realizacji Programu, niemniej w przypadku dużych niepewności co do prognozowanych wpływów planowanych działań na środowisko należałoby już na obecnym etapie wskazać, przynajmniej jako katalog propozycji możliwe do zastosowania działania minimalizujące oraz ewentualne działania kompensujące	N	Po analizie uwag, w Programie wprowadzono zmiany, które uściśliły planowane działania i zlikwidowały niejasności. Dokonano też zmian związanych z tym zmian w tekście Prognozy. Ponownie przeanalizowano treść Prognozy i wzięto pod uwagę możliwość stworzenia katalogu propozycji działań kompensujących. Uznano jednak, że jeżeli nie można wskazać obecnie precyzyjnie charakteru negatywnych oddziaływań, ich siły, gatunków, których będą dotyczyły, ani miejsc, w których wystąpią, zapisy dotyczące działań minimalizujących musiałyby zostać sformułowane na tak dużym poziomie uogólnienia, że ich wartość merytoryczna i praktyczna byłaby znikoma. Z tego względu w przypadku analizowanego Programu zrezygnowano z tworzenia katalogu potencjalnych działań minimalizujących.

	<p>straty powstałe w środowisku. Zgodnie z zasadą przezorności, działania te powinny zostać zaproponowane dla zidentyfikowanych w ramach soo oddziaływań, mogących wstąpić nie tylko na etapie realizacji założeń Programu, ale także w czasie eksploatacji udroźnionych torów, gdy zwiększy się ruch żeglugowy na analizowanym obszarze. Wiązać się to będzie bowiem z wystąpieniem lub zwiększeniem oddziaływań, które w sposób ciągły będą negatywnie wpływać na przyrodnicze komponenty środowiska. Przykładowo, z uwagi na prawdopodobne zubożenie bazy pokarmowej ptaków bentofagicznych w kilku lokalizacjach za sprawą eksploatacji udroźnionych dróg wodnych, jako działania kompensujące można zaproponować utworzenie nowych lub polepszenie stanu istniejących powierzchni, które stanowią miejsca żerowiskowe ptaków. Innym przykładem działań kompensujących, z uwagi na przykład na straty powstałe w siedliskach czy trasach migracji ichtiofauny, może być wyznaczenie obszaru poza miejscem realizacji założeń Programu i wprowadzenie tam ograniczeń co do poruszania się jednostek pływających. Oczywiście ostateczna weryfikacja zaproponowanych działań minimalizujących i kompensujących będzie uzależniona od oceny wpływów i potencjalnych strat na etapie realizacji i eksploatacji.</p>		
3.	<p>Przy ocenie wpływu realizacji założeń Programu na cele poszczególnych obszarów chronionych określono zagrożenia. Nie we wszystkich przypadkach wskazano na jakiej podstawie ustalono istniejące i potencjalne zagrożenia dla poszczególnych przedmiotów ochrony. Informacje, czy zagrożenia zostały zaczerpnięte ze źródeł (np. publikacje, SDF, dokumenty dotyczące zarządzania ochroną przyrody) lub czy zostały określone przez samych Autorów prognozy powinny zostać podane. W razie potrzeby treści te należy rozszerzyć również o zagrożenie wymienione w Standardowych Formularzach Danych, planach ochrony, zadaniach ochronnych oraz innych dokumentach określających sposób zarządzania ochroną obszarową i gatunkową na analizowanych terenie. Dane na ten temat warto zaczerpnąć także z projektów ww. dokumentów. Przykładowo, dla projektu planu ochrony obszaru specjalnej ochrony ptaków Zalew Szczeciński PLB320009, dla gatunków stwierdzonych w czasie inwentaryzacji przeprowadzonej na potrzeby niniejszej prognozy, stanowiących przedmiot ochrony ww. obszaru, takich jak brzęczka (<i>Locustella luscinioides</i>), perkoz dwuczuby (<i>Podiceps cristatus</i>), płaskonos (<i>Anas clypeatha</i>), krakwa (<i>Anas strepera</i>), jako istniejące zagrożenie wskazano rozbudowę obszarów portowych (pirsy, przystanie turystyczne, mola). W związku z powiększeniem istniejącej zabudowy hydrotechnicznej brzegów zbiorników wodnych i rzek Autorzy projektu planu ochrony prognozują likwidację żerowisk i miejsc odpoczynku dla ptaków lęgowych. Powyższe informacje dodatkowo potwierdzają konieczność przeanalizowania wpływu ewentualnych budowli regulacyjnych i umocnień brzegowych, na co wskazano wcześniej w niniejszej opinii.</p>	N	<p>Zgodnie z przekazaną sugestią w metodyce wyjaśniono na jakiej podstawie określono zagrożenia poszczególnych przedmiotów ochrony. Zagrożenia dla przedmiotów ochrony określano na podstawie wiedzy autorów Prognozy, raportów z inwentaryzacji przyrodniczych (Bieniek i inni 2014, Guentzel i inni 2015), planów zadań ochronnych obszarów Natura 2000 oraz standardowych formularzy danych w przypadkach gdy plany zadań ochronnych nie zostały opracowane. W treści Prognozy ujęto te zagrożenia, które pokrywały się w jakimś stopniu z działaniami planowanymi w Programie. Wskazane w uwadze zagrożenia, które można ująć w odniesieniu do wskazanych gatunków dotyczą zabudowy hydrotechnicznej, regulacji rzek i umacniania brzegów. Autorzy Prognozy nie brali tego typu oddziaływań pod uwagę, wiedząc, że tego typu działania nie są planowane. Nie było to jednak precyzyjnie określone w Programie, stąd mogły pojawiać się wątpliwości. Po uwzględnieniu nadesłanych uwag uściślono zapisy Programu i jednoznacznie wskazano, że tego typu działania nie będą prowadzone.</p>
4.	<p>Str. 145: Nie jest jasne dlaczego Autorzy prognozy wskazują w rozdziale 9 na brak konieczności prowadzenia monitoringu. W sytuacji gdy dla wielu z oddziaływań nie jest możliwe na obecnym etapie przewidzenie znaczenia negatywnych oddziaływań, które powstaną na etapie realizacji, ale także i eksploatacji udroźnionych dróg wodnych, zasadnym jest monitorowanie skutków prowadzonych działań. Rezygnacja z monitoringu wydaje się</p>	U	<p>W Prognozie dodano wskazania dotyczące monitoringu.</p>

	<p>być nieuzasadniona również w świetle informacji zawartych w rozdziale 5.5.3 prognozy „W rzeczywistości jednak skład osadów dennych zalegających w torach nie jest precyzyjnie rozpoznany, ponieważ nie można wyników z jednego stanowiska ekstrapolować na całe estuarium Odry. Niemożliwy do przewidzenia jest też skład wód, do których trafiają substancje z wydobywanych osadów dennych, a tym samym nie można przewidzieć jakim reakcjom mogą podlegać związki wydostające się z usuwanych osadów. Oszacowanie tych zagrożeń możliwe jest tylko w wyniku monitoringu porealizacyjnego. Jeszcze trudniejszym zagadnieniem jest ocena ryzyka kumulacji toksycznych związków w organizmach wyższych poziomów troficznych. Zagadnienie to wymaga wieloletnich badań monitoringowych”. Prawdą jest, że założenia Programu wskazują na prowadzenie prac konserwacyjnych, które prowadzone były również w latach poprzednich. Należy jednak wskazać, iż zgodnie z obecnym kształtem Programu działania te będą prowadzone znaczenie intensywniej niż w przeszłości. Dlatego warto rozważyć, czy nie jest konieczne również z uwagi na ten fakt, prowadzenie monitoringu przyrodniczych elementów środowiska, w tym ustalenia, że wskazane w załączniku nr 1 do prognozy działania, polegające na budowie regulacji i umocnień brzegów będą realizowane w ramach ustaleń Programu, należy również ustalić czy także z uwagi na te działania nie będzie zasadne prowadzenie monitoringu.</p>		
5.	<p>Str. 182: Należy dokonać korekty terminu prowadzenia prac pogłębiarskich w odniesieniu do obu lokalizacji tarlisk parposza. Prace te należy prowadzić poza okresem od 15 kwietnia do 30 czerwca. Termin ten winien być wydłużony z uwagi na możliwość odbywania tarła przez ten gatunek również w czerwcu (Wiśniowski W., Borzęcka I., Prus P., Wołos A., Ochrona ichtiofauny przy realizacji inwestycji, GDOŚ Warszawa 2014).</p>	U	<p>Nowe terminy zostały uwzględnione w treści programu.</p>
6.	<p>Str. 52: W przypadku analizy oddziaływania postanowień Programu na Jednolite Części Wód zaleca się zamieszczenie odesłania do aktualizacji Planu Gospodarowania Wodami dla rzeki Odry.</p>	N	<p>W chwili obecnej nie ma aktualizacji Planu Gospodarowania Wodami dla rzeki Odry. Zgodnie z informacją zawartą na stronie Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej (http://www.apgw.kzgw.gov.pl/pl/aktualnosci/-/weryfikacja-i-przedluzony-termin-przyjecia-apgw-i-pzrp/newsId/cb879903b26fd4091ceca24d309e5f26) Minister Środowiska podjął decyzję o przedłużeniu procedury przyjmowania aktualizacji Planów Gospodarowania Wodami (aPGW) oraz Planów Zarządzania Ryzykiem Powodziowym (PZRP). Wydłużona weryfikacja przewiduje dodatkowe uzgodnienia obu dokumentów oraz sprawdzenie zgodności aPGW i PZRP z polityką zrównoważonego rozwoju w gospodarce wodnej. Zgodnie z najnowszym harmonogramem, oba dokumenty powinny zostać przyjęte przez polski Rząd do końca czerwca 2016 r.</p>
7.	<p>Str. 128-129: Zwracam także uwagę na błędy w treści prognozy. Na przykład wśród przedmiotów ochrony obszaru specjalnej ochrony ptaków PLB320011 Zalew Kamieński i Dziwna w tabeli na str. 128 prognozy nie został uwzględniony trzc nurogęś (<i>Mergus merganser</i>). W przypadku obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty PLH320033 Uroczyska w Lasach Stepnickich wskazano siedliska, które zgodnie z SDF dla tego obszaru nie są</p>	N	<p>W przypadku tych obszarów, dla których opublikowano zarządzenia w sprawie ustalenia planów zadań ochronnych, korzystano z aktów prawnych. Zgodnie z nimi trzc nurogęś nie jest wymieniony jako przedmiot ochrony „Bagien Rozwarowskich”, natomiast siedliska wskazane w uwadze są uznane za przedmioty ochrony w „Lasach Stepnickich” i wskazano dla nich</p>

	przedmiotami ochrony, tj. siedlisko 6410 zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>), 6510 niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>) oraz 9190 pomorski kwaśny las brzoźowo-dębowy (<i>Betulo-Quercetum</i>).		działania ochronne.
8.	Str. 179: W dokumencie znajdują się także błędy redakcyjne. Na przykład w części: "Tor podejściowy „N” od Trzebieży, kanał przelotowy w porcie Trzebież, tor podejściowy „S” do Trzebieży w podpunkcie pierwszym jest zapis „w celu negatywnego oddziaływania”, zaś winno być „w celu uniknięcia negatywnego oddziaływania”.	U	Wskazany błąd redakcyjny został poprawiony.

W odniesieniu do projektu Programu opinia została uwzględniona w sposób polegający na wypracowaniu Wariantu II, w którym wyłączono z Programu toru na Starej Świnie.

4. Uwzględnienie zgłoszonych uwaga i wniosków

W trakcie procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, do projektu Programu wraz z prognozą wpłynęły przekazane przy piśmie z dnia 07.03.2016 r., znak pisma: 4ON-3-1/16 uwagi Dyrektora Wolińskiego Parku Narodowego.

W poniższej tabeli zestawiono uwagi, które zawierało ww. pismo oraz fakt ich uwzględnienia bądź nieuwzględnienia z podaniem uzasadnienia.

Tabela 2. Uwagi Dyrektora Wolińskiego Parku Narodowego wraz z uzasadnieniem ich uwzględnienia lub nieuwzględnienia.

*N – nieuwzględniona U – uwzględniona, czU – częściowo uwzględniona

Lp.	Treść uwagi	Stanowisko N/U/czU*	Uzasadnienie
1.	Str. 69: W granicach Wolińskiego Parku Narodowego w strefie 50 m od torów wodnych występują obszary z bujną roślinnością podwodną a lokalnie również wynurzona. Dotyczy to min.: toru podejściowego do Zalesia na odcinku łączącym jezioro Wicko Wielkie i Wicko Małe oraz toru na Starej Świnie.	N	Uwaga WPN nie zawiera merytorycznego uzasadnienia, w tym odniesienia do literatury. Informacja o braku roślin pochodzi z inwentaryzacji przeprowadzonej przez doświadczonych przyrodników w latach 2014 – 2015. Nie ma formalnych podstaw do jakiegokolwiek weryfikacji opracowania w tym względzie. Ponadto uwzględnienie informacji WPN nie skutkowałoby istotnymi merytorycznymi zmianami w konkluzjach opracowania.
2.	Str. 83: Rozporządzenie w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt – zła data. Powinno być 7-go października.	czU	Obowiązujące rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt zostało uchwalone w dniu 6 października 2014 r (Dz.U. z 2014 r., poz. 1348). Zarówno w uwadze WPN, jak i w opracowaniu podano błędną datę uchwalenia rozporządzenia. Zostanie poprawiona na właściwą.
3.	Str. 117: Konieczne sprawdzenie tras torów wodnych do Zalesia, Lubinia i Wapnicy, wg. opracowania nie będą one w granicach WPN, a w przypadku toru do Zalesia jest to trudne do zaakceptowania.	U	Zweryfikowano i poprawiono treść Prognozy, uwzględniając fakt przebiegu fragmentu toru podejściowego do Zalesia, Lubinia i Wapnicy przez teren WPN.
4.	Str. 123: Ustawa o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U.2015.16.51) – brakuje ochrona PN tj. całości walorów przyrodniczych i środowiskowych obszaru w granicach Park Narodowego. Brakuje rozporządzenia w sprawie Wolińskiego Parku Narodowego z roku 1960 i 1996.	N	Przedmiotowy rozdział Prognozy dotyczy celów ochrony środowiska i w tym kontekście wskazano główne cele wynikające z art. 2 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody powiązane z projektem Programu. Ww. informacja w wypadku uwzględnienia nie wnosi żadnych istotnych zmian rzutujących na wartość merytoryczną Prognozy.

5.	Str. 127: poz. 13. Woliński Park Narodowy, kol. Cele ochrony – niezgodne z zapisami dotyczącymi Parków Narodowych (Dz.U.2015.1651).	N	Wskazane zapisy pochodzą wprost z treści Programu, za którego treść autorzy opracowania nie odpowiadają.
6.	Str. 128: Pogłębiarskie prace konserwacyjne na torach wodnych w granicach Parku Narodowego w ostatnich latach nie były prowadzone stąd określenie, że wdrożenie Programu nie wprowadzi w tym zakresie żadnej zmiany jakościowej jest w części obszaru nieuzasadnione.	U	W świetle posiadanych informacji doprecyzowano określenie „żadnej zmiany jakościowej” na „istotnych zmian jakościowych”.
7.	Str. 129: Tabela 28 – nie wymieniono wszystkich występujących w tych wodach gatunków ryb. Istnieje konieczność uwzględnienia gatunków nie stwierdzonych w czasie inwentaryzacji a znanych z innych opracowań lub praktyki np. rybaków.	N	W Prognozie nie ma tabeli o numeracji i położeniu wskazanym przez WPN. Dane o wszystkich gatunkach ryb występujących na obszarze objętym programem i poza względami czysto informacyjnymi nie wniosą żadnych istotnych informacji wpływających na jakość Prognozy. Dane niepublikowane, ustne itp. nie mają waloru porównywalności, tzn. na ich podstawie nie można monitorować oddziaływania inwestycji w sposób rzetelny.
8.	Str. 131: Obszar objęty ustaleniami planu znajduje się w granicach o wysokich walorach krajobrazowych, jest nim krajobraz delty Świny. Został on m.in. w 1993/94 r. uznany przez NFI międzynarodowym krajobrazem roku. Część objętych programem torów wodnych znajduje się w granicach obszaru powołanego do ochrony krajobrazu tj. Wolińskiego Parku Narodowego (ar. 8 ust. 1 ustawy o ochronie przyrodni z dn. 16.04.2004 r. tekst jednolity Dz.U.2015.1651) Zapis o charakterze krajobrazu pól refulacyjnych należy uszczegółowić o fakt „przekształcenia naturalnego krajobrazu (strefa brzegu Zalewu Szczecińskiego) na przemysłowy w przypadku pola D.	U	Krajobraz Delty Świny nie jest położony w granicach obszarów wskazanych w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2015 r., poz. 1651), powoływanych w celu ochrony ponadprzeciętnych walorów krajobrazowych, takich jak np. parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, czy też zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Należy mieć na uwadze, że zgodnie z zapisami zawartymi w Prognozie tory wodne oraz pola refulacyjne, w tym pole refulacyjne D, nie będą stanowiły nowych elementów krajobrazu. Wskazane pole refulacyjne D jest istniejącym w krajobrazie obiektem, co decyduje, że jest to krajobraz antropogenicznie przekształcony, o charakterze przemysłowym. Faktycznie, w granicach Wolińskiego Parku Narodowego znajdują się odcinki toru wodnego na Starej Świnie, o łącznej długości ok. 3,8 km. Mając na uwadze, że zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody na obszarze parku narodowego ochronie podlegają również walory krajobrazowe, wprowadzono korektę zapisu w Prognozie. Istniejący zapis na str. 131-132 dokumentu „Ponadto tory wodne, których utrzymanie stanowi główny przedmiot dokumentu planistycznego oraz w zdecydowanej większości istniejące pola refulacyjne, położone są poza formami ochrony przyrody wskazanymi w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2015 r., poz. 1651), powoływanymi w celu ochrony ponadprzeciętnych walorów krajobrazowych, takich jak np. parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, czy też zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Wyjątkiem jest pole refulacyjne „Dębina”, znajdujące się na wyspie Międzyodrza „Dębina”, przewidziane do eksploatacji w ramach projektu programu, które położone jest w granicach zespołu przyrodniczo-krajobrazowego "Dębina". Należy wskazać, że zgodnie z § 1 ust. 1 rozporządzenia NR 14/2002 Wojewody Zachodnio-pomorskiego z dnia 9 lipca 2002 r. w sprawie uznania za zespół przyrodniczo-krajobrazowy obszaru położonego w mieście Szczecinie (Dz.Urz. woj. zach.-pom. z 2002 r., nr 52, poz. 1127) obszar powołany został w celu ochrony cennego ekosystemu, mającego szczególne znaczenie dla ochrony rzadkich gatunków roślin oraz ginących i zagrożonych wyginięciem gatunków ptaków drapieżnych, dla których wyspa jest

			<p>łęgowskiem, a nie ze względu na jego stricte krajobrazowe walory. Ponadto samo pole, jak i jego bezpośrednie sąsiedztwo stanowią krajobraz antropogeniczny, przekształcony przez człowieka (zwłaszcza po drugiej strony Odry gdzie znajdują się urządzone nabrzeża, m.in. Bunkrowe i Basen Huk). Za istotne należy również uznać, że zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia NR 14/2002 Wojewody Zachodniopomorskiego wszelkie zakazy wskazane dla obszaru chronionego, nie dotyczą służb Urzędu Morskiego i odpowiadających za bezpieczeństwo żeglugi w trakcie realizacji zadań określonych odrębnymi przepisami."</p> <p>Poprawiony zapis „Tory wodne, których utrzymanie stanowi główny przedmiot dokumentu Planistycznego oraz istniejące pola refulacyjne, w zdecydowanej większości położone są poza formami ochrony przyrody wskazanymi w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz. U. z 2015 r., poz. 1651), powoływany w celu ochrony ponadprzeciętnych walorów krajobrazowych, takich jak np. parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, czy też zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Wyjątkiem są istniejące odcinki toru wodnego na Starej Świnie o łącznej długości ok. 3,8 km, które przebiegają w granicach Wolińskiego Parku Narodowego (zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 16.04.2004 r. o ochronie przyrody na obszarze parku narodowego ochronie podlegają również walory krajobrazowe) oraz pole refulacyjne „Dębina”, znajdujące się na wyspie Międzyodrza „Dębina”, przewidziane do eksploatacji w ramach projektu programu, które położone jest w granicach zespołu przyrodniczo-krajobrazowego "Dębina". Należy wskazać, że zgodnie z § 1 ust. 1 rozporządzenia NR 14/2002 Wojewody Zachodniopomorskiego z dnia 9 lipca 2002 r. w sprawie uznania za zespół przyrodniczo-krajobrazowy obszaru położonego w mieście Szczecinie (Dz.Urz. woj. zach.-pom. z 2002 r., nr 52, poz. 1127) obszar powołany został w celu ochrony cennego ekosystemu, mającego szczególne znaczenie dla ochrony rzadkich gatunków roślin oraz ginących i zagrożonych wyginięciem gatunków ptaków drapieżnych, dla których wyspa jest łęgowskiem, a nie ze względu na jego stricte krajobrazowe walory. Ponadto samo pole, jak i jego bezpośrednie sąsiedztwo stanowią krajobraz antropogeniczny, przekształcony przez człowieka (zwłaszcza po drugiej strony Odry gdzie znajdują się urządzone nabrzeża, m.in. Bunkrowe i Basen Huk). Za istotne należy również uznać, że zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia NR 14/2002 Wojewody Zachodniopomorskiego wszelkie zakazy wskazane dla obszaru chronionego, nie dotyczą służb Urzędu Morskiego i odpowiadających za bezpieczeństwo żeglugi w trakcie realizacji zadań określonych odrębnymi przepisami."</p>
9.	Str. 137: W aktualnym stanie nie ma zapewnionego miejsca składowania urobku. Dopiero zrealizowanie planów w zakresie powiększenia pól regulacyjnych D i Dębina sytuację zbilansuje. Należy to w Prognozie podkreślić.	N	W Prognozie wskazano, że poza utrzymaniem torów wodnych istotnym celem programu jest również zabezpieczenie miejsca odkładu dla wydobytego urobku, tj. utrzymanie pól refulacyjnych. Wskazano również, jaka jest obecnie dostępna ilość miejsca na polach refulacyjnych i jak zwiększy się ona w wyniku realizacji Programu. W Prognozie zawarto informację, że planowana modernizacja pól D i Chelminek,

			zwiększy ilość dostępnego miejsca do składowania urobku o 6700 tys. m ³ , co powinno zabezpieczyć potrzeby wynikające z pogłębienia i utrzymania torów wodnych.
10.	Str. 146: Odcinki torów, na których przewiduje się wystąpienie ryzyka płoszenia ptaków podczas prac nad pogłębieniem toru w okresie dyspersji polegowej: lipiec-sierpień (Bieniek i inni 2014) nie obejmują toru na Starej Świnie. Czy w związku z tym odcinek ten jest wyłączony 'a priori' z realizacji prac bagrowania w okresie lipiec-sierpień?	N	Tor na Starej Świnie został wyłączony z Programu. Niezależnie od tego, na bazie posiadanej i aktualnej dokumentacji ornitologicznej ww. odcinek nie został uznany za newralgiczny, tj. działania, o których mowa w uwadze nie wpłynęłyby istotnie na stan bytujących tu populacji ptaków.
11.	Str. 148: Czy minimalizowanie nocnego oświetlenia istotnie oddziałuje na zmniejszenie hałasu?	U	W tekście pojawiło się przejęzyczenie, które zostało poprawione.
12.	Str. 150: W liście miejsc, gdzie zwiększona intensywność żeglugi może potencjalnie stanowić problem dla ptactwa (powinno być ptaków) nie uwzględniono miejsc na jez. Wicko Wielkie i W. Małe będącymi w okresie październik-kwiecień obszarami koncentracji dużych stad ptaków (koczowanie, żerowanie).	N	Uwaga nie jest poparta żadną dokumentacją potwierdzającą ww. informacje. W Prognozie oparto się na dokumentach podsumowujących inwentaryzację w latach 2014-2015.
13.	Str. 151: Akapit drugi. W świetle zapisu na stronie... Prognozy, nie można wnioskować o braku oddziaływania ruchu jednostek na torach na płazy. Ponadto nie uwzględniono w tym rozdziale wpływu falowania na legi ptaków w strefie brzegowej torów, szczególnie toru na Starej Świnie. Zarówno obserwacje WPN, jak i materiały do projektu planu ochrony Parku wskazują jednoznacznie na bardzo duży negatywny wpływ falowania na legi ptaków w strefie brzegowej wysp w sąsiedztwie toru wodnego.	czU	Uwaga dotycząca płazów jest niezrozumiała i nie została uwzględniona. Uwaga dotycząca gniazdowania ptaków została uwzględniona. Analiza potencjalnego oddziaływania została uzupełniona o informacje dotyczące ptaków. Tor na Starej Świnie, którego wartość podkreślono w uwadze został ostatecznie wyłączony z Programu. Niezależnie od tego, na torze na Starej Świnie w ciągu ostatnich 10 lat nie wprowadzono żadnych ograniczeń dla żeglugi, dlatego ewentualne prace nie zmieniłyby istniejących obecnie oddziaływań w zakresie falowania i autorzy podtrzymują dokonaną w tym zakresie ocenę.
14.	Str. 153: W analizie brakuje uwzględnienia niszczenia łęgów ptaków w efekcie wzrost żeglugi na odcinkach torów, w tym co najmniej na Starej Świnie.	czU	Analiza potencjalnego oddziaływania została uzupełniona o informacje dotyczące ptaków. Tor na Starej Świnie, którego wartość podkreślono w uwadze został ostatecznie wyłączony z Programu. Niezależnie od tego, na torze na Starej Świnie w ciągu ostatnich 10 lat nie wprowadzono żadnych ograniczeń dla żeglugi, dlatego ewentualne prace nie zmieniłyby istniejących obecnie oddziaływań w zakresie falowania i autorzy podtrzymują dokonaną w tym zakresie ocenę.
15.	Str. 158: Lista gatunków dla obszaru PLB 320002 jest niepełna i dla bielika nie zawiera informacji o jego całorocznym występowaniu w pobliżu lub nad samymi torami wodnymi czy polem refulacyjnym.	N	We wskazanym rozdziale autorzy nie podawali listy ptaków obszaru PLB 320002, co wyraźnie zaznaczono w tekście. Celem opracowania nie jest badanie składu gatunkowego obszarów chronionych, lecz analiza potencjalnego wpływu na środowisko realizacji założeń Programu. Przyjęto zatem zasadę wymieniania w tekście tych gatunków, względem których istnieje obawa istotnego negatywnego oddziaływania inwestycji, oraz tych, których przyszłe badania, dzięki porównywalności z danymi uzyskanymi w trakcie inwentaryzacji, będą umożliwiały ocenę wpływu realizacji Programu na ptaki. W przypadku bielika negatywnego oddziaływania związanego z realizacją Programu nie stwierdzono.
16.	Str. 169: Brak stwierdzenie gatunku będącego przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 w trakcie inwentaryzacji nie zwalnia z jego uwzględnienia w Prognozie. Krótkotrwałe i niesystematyczne obserwacje czynione w trakcie inwentaryzacji (Bieniek 2014) nie mogą być pełnym i wystarczającym dla formułowania zapisów Prognozy źródłem danych. Należy podkreślić, że dane o występowaniu szeregu gatunków będących	N	W związku z koniecznością utrzymania wysokiej informatywności i przejrzystości tekstu prognozy przyjęto zasadę wymieniania w tekście gatunków, względem których istnieje obawa istotnego negatywnego oddziaływania inwestycji. W przypadku gatunków nie wymienionych takiego oddziaływania nie stwierdzono. Natomiast zdiagnozowanie nieprzewidywalnych do końca oddziaływań na te gatunki jest możliwe na podstawie analizy ilościowych

	przedmiotem ochrony obszaru Natura 2000 znajdują się w posiadaniu organów zarządzających tymi obszarami, a prawdopodobnie nie zostały w opracowaniu uwzględnione.		zmian w populacjach gatunków stwierdzonych w trakcie inwentaryzacji.
17.	Str. 172: Zapis powołujący się na rozporządzenie Rady ministrów z dnia 3-go stycznia 1996 roku w sprawie Wolińskiego Parku Narodowego: „zakazy obowiązujące w Wolińskim Parku Narodowym, nie dotyczą żeglugi pasażerskiej i towarowej na szlakach wodnych oraz prac związanych z utrzymaniem torów wodnych i utrzymaniem brzegów morskich. Działania przewidziane w Programie są więc zgodne z prawem dopuszczalne na terenie WPN” – nie jest zgodny z aktualnym stanem prawnym. W/w rozporządzenie jest aktem wykonawczym do nieaktualnej ustawy o ochronie przyrody. Aktualnie Ustawa o ochronie przyrody (tekst jednolity Dz.U. 2015 poz. 1651) w art. 15 ust. 1 pkt, 7 zakazuje zmiany stosunków wodnych, regulacji rzek i potoków jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody i ten zapis powinien być podstawą dla wskazania odstępstwa i uzyskania derogacji.	U	Dokonano wskazanej korekty.
18.	Str. 173: Stwierdzenie, że w oparciu o podane badania inwentaryzacyjne usuwanie osadów dennych na Starej Świnie nie zagrazi istnieniu lokalnych populacji nie jest uzasadnione. Niepełne dane nie uprawniają do formułowania takiej tezy. Na tym obszarze (Park Narodowy, Obszary Natura 2000) powinny być one poparte bardziej szczegółowymi badania i również uwzględnić potencjalne gatunki będące przedmiotem ochrony na tych obszarach.	N	Przeprowadzone badania bentosu uprawniają do prezentowanej tezy. Nie istnieją badania które by udowadniały ją na wyższym poziomie prawdopodobieństwa niż ten, na bazie którego sformułowano wniosek o braku istotnego oddziaływania zagrażającego istnieniu lokalnych populacji.
19.	Str. 179: „Tor podejściowy do Lubina.....” – Pogłębianie toru na odcinkach od 0km do 1,4 km oraz 1,8 do 5 km. Odcinek ten jest również miejscem newralgicznym dla ptaków w tym szczególnie jako miejsce zimowania. W związku z tym najlepiej przeprowadzić prace konserwacyjne we wrześniu w celu ograniczenia negatywnego oddziaływania na ptaki.	N	Analizy ornitologiczne wykonano na bazie danych i konsultacji z profesjonalnymi ornitologami o dużym doświadczeniu w zakresie bytowania ptaków w tym rejonie. Wybrano rozwiązania optymalne, tj. minimalizujące szkodliwe oddziaływania.
20.	Str. 180: Tor podejściowy do Wolina – wskazany okres prowadzenie prac dotyczy właśnie okresu pozalegowego. W związku z tym cały punkt jest obarczony istotnym błędem i wymaga ponownego przemyślenia. Tor na Starej Świnie: wskazany okres prowadzenia prac na odcinku 0-0,6 km dotyczy właśnie okresu pozalegowego. W związku z tym cały punkt jest obarczony istotnym błędem. optymalny okres prowadzenia prac na odcinku 0,6 od mostu w Karsiborze to sierpień-listopad. Wówczas koncentracje ptaków okresu pozalegowe są już mniejsze a nie rozpoczęły się jeszcze koncentrować ptaki zimujące. Zasadnym jest aby w granicach Parku Narodowego jako dodatkowy element minimalizujący oddziaływanie wskazać prowadzenia prac związanych z pogłębianiem i utrzymaniem torów wodnych wyłącznie w porze dziennej.	N	Analizy ornitologiczne wykonano na bazie danych i konsultacji z profesjonalnymi ornitologami o dużym doświadczeniu w zakresie bytowania ptaków w tym rejonie. Wybrano rozwiązania optymalne tj. minimalizujące szkodliwe oddziaływania.
21.	Str. 182: W związku z podjęciem realizacji prac wskazuje się jako konieczne w granicach Parku wdrożenie monitoringu monitorowanie zmian linii brzegowej wysp wzdłuż toru wodnego. Monitorowanie zjawiska erozji w cyklach 4-5	czU	Tor na Starej Świnie został wyłączony z Programu, w związku z czym uwaga stała się bezprzedmiotowa.

	letnich pozwoli ocenić oddziaływanie wzrostu przepływu wody w pogłębionym torze oraz zwiększonego ruchu jednostek pływających na stan wysp i roślinności ich strefy brzegowej.		
22.	Str. 187: Błąd w dacie rozporządzenie dot. Wolińskiego Parku Narodowego.	U	Dokonano korekty we wskazanym zakresie.
23.	Załącznik 5: Brak danych dotyczących gatunków chronionych roślin w granicach WPN. Dane dot. siedlisk przyrodniczych są uproszczone (brak siedlisk na wyspach, szczególnie w ich strefie brzegowej).	N	Rycina przedstawia siedliska i rośliny stwierdzone w trakcie inwentaryzacji, co wyraźnie wskazano w tytule ryciny.
24.	Załącznik 13: Brak danych dot. gat. ptaków ze strefy klifu lubińskiego czyli sąsiedztwa odcinka toru wodnego do Wapnicy/Lubina i Starej Świny. Dane dot. gatunków ptaków z wysp delty Świny są niepełne.	N	Rycina przedstawia gatunki stwierdzone w trakcie inwentaryzacji, co wyraźnie wskazano napisane w tytule ryciny.

5. Propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu

Nie przewiduje się przekroczeń standardów środowiska, w związku z czym nie wskazuje się konieczności prowadzenia monitoringu czynników środowiska abiotycznego.

Proponuje się monitoring środowiska biotycznego (bezkręgowców, ryb, ptaków) w przypadku prowadzenia prac czerpalnych w sąsiedztwie obszarów cennych przyrodniczo wskazanych w rozdziale 8 Prognozy.

Wskazane rozwiązania zostały zaakceptowane przez Urząd Morski w Szczecinie, nie zostały jednak umieszczone w treści Programu.